

Václav Havel (1936 – 2011): Audience (1975)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

SLÁDEK: A nebuďte smutnej!

VANĚK: Já nejsem smutný –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – jste Ferdinand, že jo?

VANĚK: Ano –

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande, chtěl jsem s váma mluvit –

VANĚK: Já vím, pane sládku –

(*Pauza*) (...)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – (...) Co byste říkal tomu dělat tady skladníka? To by nebylo špatný, co? Jste koneckonců inteligent, poctivej jste taky, tak co? Nebudete přece pořád jen koulet s cikánama sudy! Byl byste v teple – přes poledne byste to zavřel – jako že děláte pořádek – a moh byste si tam v klidu vyměřet nějaký vtipy do těch svejch her – a kdybyste chtěl, moh byste si tam třeba i zdřímnout – co tomu říkáte?

VANĚK: Myslíte, že by to bylo možné?

SLÁDEK: Co by to nebylo možný?

VANĚK: Já nejsem samozřejmě v situaci, že bych si mohl vybírat, ale pokud by tu taková možnost opravdu byla, považoval bych to samozřejmě za výborné – (...)

SLÁDEK: Víš, co je na tom nejhorší?

VANĚK: Co?

SLÁDEK: Že já za boha nevím, co jim mám každěj tejdě říkat – vždyť já o tobě dohromady nic nevím – (...) Koukej, v tom skladě bys měl fůru času – co by ti to udělalo, kdybys mi to jednou tejdě hodil na papír? Za to ti snad stojím, ne? Budu nad tebou držet ochrannou ruku! Budeš se tam mít jak prase v žitě! I pivo si tam budeš moct nosit – kolik budeš chtít! Pro tebe to přece musí bejt hračka! Jsi přece, sakra, spisovatel! Ten Tonda Mašků je fakt slušnej kluk a fakt to potřebuje – tak ho nemůžem přece nechat ve štychu! Anebo jsme si, sakra, neřekli, že budem táhnout za jeden provaz? Že si budem pomáhat? Že budem zkrátka parta? Neřekli jsme si snad na to? No řekni – řekli jsme si na to, nebo neřekli?

VANĚK: No dobře, ale –

SLÁDEK: Všechno teď, Ferdinande, záleží na tobě! Když nám píchneš, bude všechno dobrý! Ty pomůžeš mně, já jemu, on mně a já zas tobě – takže žádnej přitom nepřijdem zkrátka! Nebudem si přece dělat z života peklo! (*Pauza*) No – co koukáš?

SLÁDEK: Já nekoukám –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Měl bys příměj vliv na to, co o tobě budou vědět – to přece není k zahození –

VANĚK: Já vím –

(*Pauza*) (...)

VANĚK: Pane sládku –

SLÁDEK: Co je?

VANĚK: Já jsem vám opravdu velmi vděčen za vše, co jste pro mne udělal – (...) jenomže já – nezlobte se – já přece nemůžu donášet sám na sebe –

SLÁDEK: Jaký donášení? Kdo tady mluví o donášení?

VANĚK: Nejde o mě – mně to uškodit nemůže – ale jde přece o princip! Já se přece z principu nemůžu podílet na –

SLÁDEK: Na čem? No jen to řekni! Na čem se nemůžeš podílet?

VANĚK: Na praxi, s kterou nesouhlasím –

(Krátká, napjatá pauza)

SLÁDEK: Hm. Tak nemůžeš. Ty teda nemůžeš. To je výborný! Ted' ses teda vybarvil! Ted' ses teda ukázal! *(Sládek vstane a začne rozčileně přecházet po místnosti)* A co já? Mě v tom necháš, vid'?' Na mě se vykašleš! Já můžu bejt svině! Já se v tom bahně můžu patlat, na mně nezáleží, já jsem jen obyčejnej pivovarskej trouba – ale pán, ten se podílet nemůže! Já se pošpinit můžu – jen když pán zůstane čistej! Pánovi, tomu jde o princip! Ale co ostatní, na to už nemyslí! Jen když on je hezkej! Princip je mu milejší než člověk! To jste celí vy!

VANĚK: Kdo my?

SLÁDEK: No vy! Inteligenti! Páni! To jsou jen samý hladký řečičky, jenomže vy si to můžete dovolit, protože vám se nic nemůže stát, o vás je vždycky zájem, vy si to vždycky umíte zařídit, vy jste nahoře, i když jste dole, zatímco obyčejnej člověk se tady plahočí a má z toho prd a nikde se nedovolá a každěj se na něho vysere a každěj s ním zamete a každěj si na něho houkne a život žádněj nemá a nakonec ještě o něm páni řeknou, že nemá principy! Teplej flek ve skladu, to bys ode mě vzal – ale vzít si i kousek toho svinstva, v kterým se musím denně brodit, to už se ti nechce! (...) Principy! Principy! Bodejt' byste si je nechránili, ty svý principy – vám se totiž výborně zhodnotěj, vy si je totiž výborně prodáte, vy si na nich totiž pěkně vyděláte, vás ty principy totiž živěj – ale co já? Já za ně můžu dostat jen napráskáno!

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Václav Havel: Moc bezmocných (esej) (1978)

Vedoucí obchodu se zeleninou umístil do výkladu mezi cibuli a mrkev heslo „Proletáři všech zemí, spojte se!“.

Proč to udělal? Co tím chtěl sdělit světu? Je skutečně osobně zapálen pro myšlenku spojení proletářů všech zemí? (...) Myslím, že u drtivé většiny zelinářů lze právem předpokládat, že o textu hesel ve svých výkladech celkem nepřemýšlejí, natož aby jimi vyslovovali něco ze svého názoru na svět.

To heslo přivezli našemu zelináři z podniku spolu s cibulí a mrkví a on je dal do výkladu prostě proto, že se to tak už léta dělá, že to dělají všichni, že to tak musí být. Kdyby to neudělal, mohl by mít potíže; mohli by mu vyčíst, že nemá „výzdobu“; někdo by ho mohl dokonce nařknout z toho, že není loajální. (...)

To ovšem neznamená, že jeho počin nemá žádný motiv a smysl a že se svým heslem nikomu nic nesděljuje. To heslo má funkci *znaku* a jako takové obsahuje sice skryté, ale zcela určité sdělení. Verbálně by je bylo možné vyjádřit takto: já, zelinář XY, jsem zde a vím, co mám dělat; chovám se tak, jak je ode mne očekáváno; je na mne spolehnutí a nelze mi nic vytknout; jsem poslušný, a mám proto právo na klidný život. Toto sdělení má přirozeně svého adresáta: je namířeno „nahoru“...

Esej Moc bezmocných patří mezi 3 proslulé texty, jimiž Václav Havel v krátkém časovém rozmezí ve 2. polovině 70. let (jež byla zakončena jeho uvězněním) výstižně charakterizoval československou normalizační společnost jako jev, v němž se pod slupkou zdánlivé spokojenosti a relativního hmotného dostatku kumuluje represivní potlačování lidských práv ze strany státní moci a strach i apatie ze strany řadového obyvatelstva; dalšími dvěma texty tohoto druhu byly Otevřený dopis Gustávu Husákovi a Prohlášení Charty 77 (zde byl Havel jedním z autorů). Esej vychází z konkrétního příkladu a zobecňuje jeho smysl. Objasněte, nakolik sládek z Havlovy hry odpovídá zelináři z eseje a v čem se od něj – z autorovy vůle – liší.

Václav Havel (5. 10. 1936 Praha – 18. 12. 2011 Hrádeček u Trutnova)

Český dramatik, publicista a politik.

Havel pocházel z bohaté a vlivné rodiny **stavebních podnikatelů** (děd Václav Havel postavil mj. pražský multifunkční palác **Lucerna** na Václavském náměstí – jednalo se o průkopnickou betonovou stavbu z let 1907 – 1921; otec Václav Havel a jeho bratr Miloš vybudovali 1927 – 1931 pražskou čtvrť **Barrandov** včetně světoznámých filmových ateliérů). Po komunistickém převratu 1948 byl rodinný majetek zestátněn, Václav Havel mohl z politických důvodů vystudovat pouze středoškolský obor **chemický laborant**; teprve v období lehkého uvolnění poměrů na konci 50. let mohl začít pracovat jako **jevištní technik** v pražských divadlech **ABC** (někdejší *Osvobozené divadlo*) a posléze **Na zábradlí** a ve druhém z nich začal působit jako dramatik (zejména hra *Zahradní slavnost* z r. 1963). **Havlovy hry** čerpají z poetiky **absurdního divadla**, ale rozvíjejí je dalšími charakteristickými rysy: důrazem na politické souvislosti, větší realističností dialogů, promyšleným využíváním divadelního prostoru...

Když dálkově absolvoval **divadelní fakultu Akademie Múzických umění (1966)**, stal se na Zábradlí dramaturgem. Od r. 1967 se výrazně angažoval ve Svazu československých spisovatelů, byl výraznou postavou liberalizačního Pražského jara 1968 (významný člen **Klubu angažovaných nestraníků**, působícího jako neoficiální politická strana v podmínkách, kdy vládnoucí komunistická strana, vedená Alexandrem Dubčekem, odmítala – navzdory své liberalizaci – zakládání nových stran; podílel se však také na **úsilí o návrat sociálně demokratické strany z exilu**).

Po r. 1969 byl Havel odstraněn z veřejného života, byť v téže době dostal několik zahraničních cen (zejména **Rakouskou státní cenu za evropskou literaturu za r. 1968**), které mj. řešily jeho ekonomickou situaci. Krátce pracoval (1974) jako **dělník v pivovaru**.

V r. 1975 se obrátil na nového komunistického prezidenta, antiliberálního **Gustáva Husáka** (jenž zemi vládl již od r. 1969 jako nový vůdce komunistické strany kolaborující se sovětskou okupační armádou, která vpadla do země v r. 1968) **otevřeným dopisem**, v němž analyzoval krizi zastrašené a demoralizované československé společnosti. Na přelomu let 1976 a 1977 byl jedním ze 3 hlavních iniciátorů a prvních 3 mluvčích **lidskoprávní petice Charta 77** (žádající na vládě dodržování lidských práv, k němuž se zavázala podpisem **Závěrečného aktu helsinské Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě 1975**); dalšími 2 mluvčími byli filozof Jan Patočka a někdejší Dubčekův ministr zahraničí Jiří Hájek.

Komunistický režim Havla věznil – za podvracení republiky – v letech **1979 – 1983** a **1989**, Havel však dále **psal své hry** (uváděny v demokratickém zahraničí), v nichž tematizoval zodpovědnost jednotlivce tváří v tvář totalitní moci, a účastnil se dalších disidentských aktivit proti komunistické diktatuře (působil v **samizdatových Lidových novinách** i v nepovoleném **Hnutí za občanskou svobodu**). V r. 1978 v eseji *Moc bezmocných* popsal metody, jimiž komunistický totalitarismus vykonával zdánlivě nepřímý nátlak vynucující loajalitu obyčejných lidí k režimu.

10. prosince 1988 (na Mezinárodní den lidských práv) promluvil po téměř 20 letech k československé veřejnosti na výjimečně povolené pražské demonstraci u příležitosti **státní návštěvy francouzského prezidenta Françoise Mitteranda**.

V r. **1989** byl **ústřední postavou Sametové revoluce**, která svrhla – jako součást širšího evropského hnutí – československý komunismus, zejména vedl jednání mezi disentem a vládou po 17. listopadu a vystoupil na obřích demonstracích v Praze na Letné 25. a 26. 11. 29. prosince 1989 byl parlamentem (jemuž předsedal po 20 letech opět **Dubček**) zvolen do úřadu **československého prezidenta**. Velmi se zasloužil o rychlé obnovení všestranných kontaktů Československa s demokratickým světem, byl **mezi iniciátory zániku** prosovětského vojensko-politického bloku **Varšavské smlouvy (1991)**, stal se velkým **symbolem úsilí o nový, přirozenější a lidštější styl**

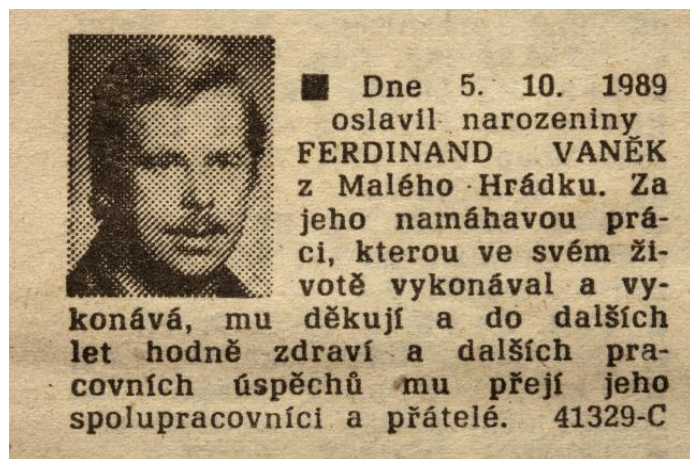
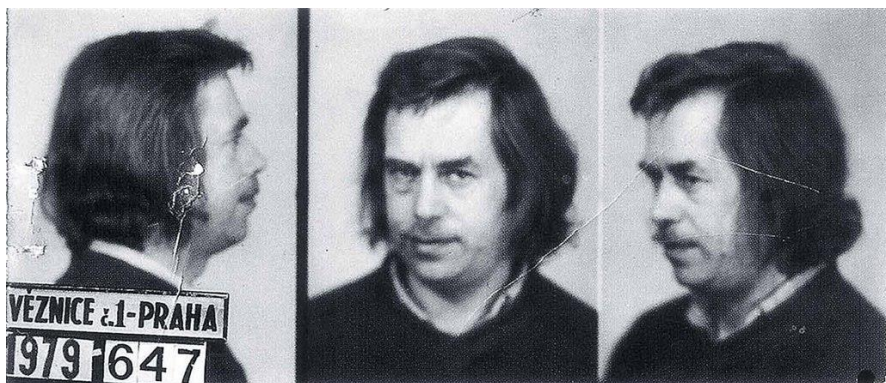
politiky v demokratickém světě (v r. 1991 dostal **Cenu Karla Velikého** za zásluhy o evropskou integraci).

Ve vnitřní československé a české politice havel prosazoval **nepolitickou politiku** osvobozenou od klientelistického vlivu politických stran, ale ve skutečnosti obnovil masarykovskou **politiku Hradu** jako další vlivnou sílu v politickém životě země. V r. 1992 **abdikoval** na protest proti zahájenému rozdělování Československa z iniciativy slovenských separatistů, ale hned **na začátku 1993 byl zvolen do úřadu prvního prezidenta nově založené České republiky** a zůstal zde po 2 volební období **do r. 2003**. Ve světě upozorňoval na rizika v oblasti lidských práv i ochrany životního prostředí, ale **od r. 1999** vystupoval jako **podporovatel militaristické politiky ultrakonzervativního amerického prezidenta George W. Bushe**, který zahájil (leteckou válkou proti Jugoslávii 1999 a dobytím Iráku 2003) éru **korporátních válek** (vedených hlavně kvůli zájmům západních nadnárodních ekonomických korporací), česká veřejnost vytkla Havlovi i váhavou reakci na zasažení republiky katastrofálními povodněmi 2002.

V **soukromém životě** se dvakrát oženil (s Olgou Šplíchalovou *1933, svatba 1964, † 1996; s herečkou Dagmar Veškrnovou *1953, svatba 1997), zůstal bezdětný.

Některé hry:

Zahradní slavnost (1963),
Vyrozumění (1965),
Žebrácká opera (1972),
Audience (1975),
Vernisáž (1975),
Largo desolato (1984),
Pokoušení (1985; variace na faustovské téma),
Asanace (1987),
Odcházení (2007) aj.

Václav Havel (1936 – 2011): Audience (1975)

Struktura zkoušky:

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, umělecký směr / tvůrčí skupina, literárněhistorický kontext, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

3. Námět, témata, hlavní motivy; 4. Zvláštnosti kompozice;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti.

SLÁDEK: A nebuďte smutnej!

VANĚK: Já nejsem smutný –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – jste Ferdinand, že jo?

VANĚK: Ano –

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande, chtěl jsem s váma mluvit –

VANĚK: Já vím, pane sládku –

(*Pauza*) (...)

SLÁDEK: Poslyšte, Ferdinande – (...) Co byste říkal tomu dělat tady skladníka? To by nebylo špatný, co? Jste koneckonců inteligent, poctivej jste taky, tak co? Nebudete přece pořád jen koulet s cikánama sudy! Byl byste v teple – přes poledne byste to zavřel – jako že děláte pořádek – a moh byste si tam v klidu vyměřet nějaký vtipy do těch svejch her – a kdybyste chtěl, moh byste si tam třeba i zdřímnout – co tomu říkáte?

VANĚK: Myslíte, že by to bylo možné?

SLÁDEK: Co by to nebylo možný?

VANĚK: Já nejsem samozřejmě v situaci, že bych si mohl vybírat, ale pokud by tu taková možnost opravdu byla, považoval bych to samozřejmě za výborné – (...)

SLÁDEK: Víš, co je na tom nejhorší?

VANĚK: Co?

SLÁDEK: Že já za boha nevím, co jim mám každěj tejdě říkat – vždyť já o tobě dohromady nic nevím – (...) Koukej, v tom skladě bys měl fůru času – co by ti to udělalo, kdybys mi to jednou tejdě hodil na papír? Za to ti snad stojím, ne? Budu nad tebou držet ochrannou ruku! Budeš se tam mít jak prase v žitě! I pivo si tam budeš moct nosit – kolik budeš chtít! Pro tebe to přece musí bejt hračka! Jsi přece, sakra, spisovatel! Ten Tonda Mašků je fakt slušnej kluk a fakt to potřebuje – tak ho nemůžem přece nechat ve štychu! Anebo jsme si, sakra, neřekli, že budem táhnout za jeden provaz? Že si budem pomáhat? Že budem zkrátka parta? Neřekli jsme si snad na to? No řekni – řekli jsme si na to, nebo neřekli?

VANĚK: No dobře, ale –

SLÁDEK: Všechno teď, Ferdinande, záleží na tobě! Když nám píchneš, bude všechno dobrý! Ty pomůžeš mně, já jemu, on mně a já zas tobě – takže žádnej přitom nepřijdem zkrátka! Nebudem si přece dělat z života peklo! (*Pauza*) No – co koukáš?

SLÁDEK: Já nekoukám –

(*Pauza*)

SLÁDEK: Měl bys příměj vliv na to, co o tobě budou vědět – to přece není k zahození –

VANĚK: Já vím –

(*Pauza*) (...)

VANĚK: Pane sládku –

SLÁDEK: Co je?

VANĚK: Já jsem vám opravdu velmi vděčen za vše, co jste pro mne udělal – (...) jenomže já – nezlobte se – já přece nemůžu donášet sám na sebe –

SLÁDEK: Jaký donášení? Kdo tady mluví o donášení?

VANĚK: Nejde o mě – mně to uškodit nemůže – ale jde přece o princip! Já se přece z principu nemůžu podílet na –

SLÁDEK: Na čem? No jen to řekni! Na čem se nemůžeš podílet?

VANĚK: Na praxi, s kterou nesouhlasím –

(Krátká, napjatá pauza)

SLÁDEK: Hm. Tak nemůžeš. Ty teda nemůžeš. To je výborný! Ted' ses teda vybarvil! Ted' ses teda ukázal! *(Sládek vstane a začne rozčileně přecházet po místnosti)* A co já? Mě v tom necháš, vid'?' Na mě se vykašleš! Já můžu bejt svině! Já se v tom bahně můžu patlat, na mně nezáleží, já jsem jen obyčejnej pivovarskej trouba – ale pán, ten se podílet nemůže! Já se pošpinit můžu – jen když pán zůstane čistej! Pánovi, tomu jde o princip! Ale co ostatní, na to už nemyslí! Jen když on je hezkej! Princip je mu milejší než člověk! To jste celí vy!

VANĚK: Kdo my?

SLÁDEK: No vy! Inteligenti! Páni! To jsou jen samý hladký řečičky, jenomže vy si to můžete dovolit, protože vám se nic nemůže stát, o vás je vždycky zájem, vy si to vždycky umíte zařídit, vy jste nahoře, i když jste dole, zatímco obyčejnej člověk se tady plahočí a má z toho prd a nikde se nedovolá a každěj se na něho vysere a každěj s ním zamete a každěj si na něho houkne a život žádněj nemá a nakonec ještě o něm páni řeknou, že nemá principy! Teplej flek ve skladu, to bys ode mě vzal – ale vzít si i kousek toho svinstva, v kterým se musím denně brodit, to už se ti nechce! (...) Principy! Principy! Bodejt' byste si je nechránili, ty svý principy – vám se totiž výborně zhodnotěj, vy si je totiž výborně prodáte, vy si na nich totiž pěkně vyděláte, vás ty principy totiž živěj – ale co já? Já za ně můžu dostat jen napráskáno!

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Václav Havel: Moc bezmocných (esej) (1978)

Vedoucí obchodu se zeleninou umístil do výkladu mezi cibuli a mrkev heslo „Proletáři všech zemí, spojte se!“.

Proč to udělal? Co tím chtěl sdělit světu? Je skutečně osobně zapálen pro myšlenku spojení proletářů všech zemí? (...) Myslím, že u drtivé většiny zelinářů lze právem předpokládat, že o textu hesel ve svých výkladech celkem nepřemýšlejí, natož aby jimi vyslovovali něco ze svého názoru na svět.

To heslo přivezli našemu zelináři z podniku spolu s cibulí a mrkví a on je dal do výkladu prostě proto, že se to tak už léta dělá, že to dělají všichni, že to tak musí být. Kdyby to neudělal, mohl by mít potíže; mohli by mu vyčíst, že nemá „výzdobu“; někdo by ho mohl dokonce nařknout z toho, že není loajální. (...)

To ovšem neznamená, že jeho počin nemá žádný motiv a smysl a že se svým heslem nikomu nic nesděljuje. To heslo má funkci *znaku* a jako takové obsahuje sice skryté, ale zcela určité sdělení. Verbálně by je bylo možné vyjádřit takto: já, zelinář XY, jsem zde a vím, co mám dělat; chovám se tak, jak je ode mne očekáváno; je na mne spolehnutí a nelze mi nic vytknout; jsem poslušný, a mám proto právo na klidný život. Toto sdělení má přirozeně svého adresáta: je namířeno „nahoru“...

Esej Moc bezmocných patří mezi 3 proslulé texty, jimiž Václav Havel v krátkém časovém rozmezí ve 2. polovině 70. let (jež byla zakončena jeho uvězněním) výstižně charakterizoval československou normalizační společnost jako jev, v němž se pod slupkou zdánlivé spokojenosti a relativního hmotného dostatku kumuluje represivní potlačování lidských práv ze strany státní moci a strach i apatie ze strany řadového obyvatelstva; dalšími dvěma texty tohoto druhu byly Otevřený dopis Gustávu Husákovi a Prohlášení Charty 77 (zde byl Havel jedním z autorů). Esej vychází z konkrétního příkladu a zobecňuje jeho smysl. Objasněte, nakolik sládek z Havlovy hry odpovídá zelináři z eseje a v čem se od něj – z autorovy vůle – liší.

Václav Havel: Audience: poznámky k interpretaci

Havlova *Audience* je dobrým příkladem **absurdního dramatu**, ale zároveň ukazuje, čím a jak Havel tento žánr přesáhl. Najdeme tu všechny **znaky absurdního divadla**: (1) oživení antické jednoty času, místa a děje, (2) komorní prostředí jednoduché scény a malého počtu postav, (3) kritický důraz na banalitu všedního života, (4) zacyklenost dialogů svědčící o neschopnosti vymanit se ze života bez skutečného smyslu. **Havel ovšem přináší další prvky**, které z jeho her učinily na evropských jevištích divadelní události dávno poté, co absurdní divadlo jako celek vyšlo z módy: (1) vazba na konkrétní historickou realitu – zde na atmosféru československé normalizace, tedy období v podmínkách sovětské vojenské okupace (1968 – 1991) a kolaborantské vlády; (2) přítomnost kladného, byť nikoli čítankově bezchybného hrdiny; (3) realistické zasazení postav do konkrétních sociálních prostředí, z čehož vyplývá i uvěřitelná motivace typicky absurdních dialogů; (4) promyšlené aranžování napohled jednoduché scény.

Nejnápadnějším rysem hry je **odlišný rozsah obou partů**: pivařsky hovorný, hřmotný **sládek** celému rozhovoru kvantitativně dominuje, ale za množstvím slov cítíme absenci pevného postoje k životu, nadhledu nad realitou a skutečného, nadosobně pojatého životního smyslu. **Disidentský dramatik Ferdinand Vaněk** (Havlovo alter ego) je introvert, mluví málo, ale ve své názorové pozici je nezdolně ukotven. Jeho part ilustruje skutečný úkol intelektuálního oponenta vůči režimu: svůj způsob života uhájit s minimem sil a prostředků (neboť víc jich prostě nemá k dispozici).

Sládek je nepochybně v pivovaru autoritou, ovšem z jeho slov vnímavý divák postřehne především informace o době a společnosti. Jo, ještě před pár lety bývávaly časy, kdy si lidé v práci navzájem věřili a dokázali se spolu pobavit – to je odkaz na otevřenou a uvolněnou atmosféru konce 60. let. Zato dneska je třeba s nikým se moc nevybavovat a *lidi jsou veliký svině* – v podmínkách neostalinismu je společnost ovládána nedůvěrou a prospěchářstvím, s nímž je spojeno udavačství. Za nejpřirozenější cestu k osobnímu zisku je pokládáno především (možná jedině) rozkrádání anonymního společenského majetku (sládek šmelil s pivem); cítíme, že režim, silný v policejní represi, je v jiných oblastech neschopný a zranitelný – jinak by přece k takovým případům nemohlo docházet.

Ústřední zápletka – sládkova mefistofelská nabídka Vaňkovi, který dostane pohodlnou práci skladníka výměnou za to, že sám na sebe bude psát zprávy pro tajnou politickou policii Státní bezpečnost – je výtečně vymyšlena. Sládek ovšem není zlý člověk (je to osobnost apolitická, což v dané konstelaci působí pozitivně; z praktických důvodů Vaňka zaměstnal, ale jistě také nemusel). V nitru své osobnosti – Havlem pojaté s až zolovským naturalismem – sládek touží po harmonickém světě kamarádských vztahů. A je vinou jen jeho přízemnosti – nikoli mravní zkaženosti – že se domnívá, že se k tomuto cíli přiblíží prostřednictvím spolupráce s estébákem (bývalým spolužákem). Zatímco samotná StB tu není jmenována (jsou to jen *oni* – zcela v kafkovském duchu), zpravodajec Tonda Mašků vystupuje z této anonymity jako ten, který *párkrát pomoh*, a teď je třeba pomoci jemu – protože *základem všeho je dobrá parta*. Sládek neprohlédá, jak odpornou hru s ním tajná policie hraje, když využívá jeho přirozené potřeby přátelských vztahů. A už vůbec by ho nenapadlo, že takhle vlastně pracuje mafie – poskytování velkorysé, jakoby přátelské podpory, ovšem jen do okamžiku, kdy přijde ultimativní pokyn k protislužbě („nabídka, již nelze odmítnout“).

Vaněk ukazuje, co všechno jej přivedlo k tomu, že si vybral pozici disidenta: vůbec to nebyly politické ambice, ale na prvním místě promyšlená, láskyplná a kulturně podnětná rodinná výchova (projevující se již ve Vaňkově stylu mluvy), roli jistě hraje i opora v dobrém manželství (ovšem bez dětí). Vaněk není prázdný akademický typ; velmi dobře zná život a s přirozeným respektem – jejíž ovšem vyžaduje jako vzájemný – přistupuje ke svému kulturně a sociálně nízkému okolí (*Jste ve svém oboru stejný profesionál jako Gott ve svém*).

Kompozice hry je promyšlená, jejím nejnápadnějším znakem je odkládané nastolení ústřední zápletky. Po dvou třetinách hodinové aktovky, převážně vyplněných sládkovým pivařským tlachem, se zdá, že o víc se tu hrát nebude. Pak ovšem autor sahá po **gradaci**, která nastupuje s mrazivou

plíživostí, podobně jako totalitní režim nenápadně a se zákeřnou kluzkostí pronikal do soukromé sféry lidí. **První fázi** gradace hry představuje sládkovo varování, aby se Vaňek radši nestýkal se svým kamarádem Kohoutem (jde o známého dramatika Pavla Kohouta, který v 70. letech emigroval). Vaňek odmítne až na druhý pokus, když poprvé ho sládek ani plně nepustí ke slovu; Vaňkova replika *Můžu se přece stýkat, s kým chci* odhaluje naprostou přirozenost opozičního protirežimního postoje. Pak teprve přijde to hlavní a Vaňkova věta *Nemohu se přece podílet na praxi, s kterou nesouhlasím* je záměrně konstruována tak, aby svou absolutní nadčasovostí oslovila diváka na Východě i na Západě a tenkrát jako dnes. Kolikrát i my, lidé 21. století, se vůči takové sentenci zpronevěřujeme – nepochybně také dnešní společenská realita obsahuje totalitní prvky.

To ovšem ještě není konec: poté, co Vaňkův nekompromisní postoj vytvořil dominantu situace, přichází odložená pointa: sládkova promluva, v níž poprvé zřetelně cítíme, jak jeho ústy a na jeho obhajobu promlouvá i sám autor: *Práci ve skladu bys chtěl, ale vzít si taky trochu toho svinstva, kterým já se musím brodit, to ne!... Vy páni!... Ale kdo se zajímá o mě? Kdo mý skutky ocení?*

Sládkovo až goriotovské prozření ukazuje, že kdesi v hloubce jeho duše je zasuta stejná přirozenost, jako je ta Vaňkova; jen se prostě nepotkala s takovou silou a odhodlaností, aby mohla proniknout na povrch. Podobnou roli hraje marná touha po setkání s Jiřinou Bohdalovou, možná nejpopulárnější českou herečkou všech dob. Sládek o ní mluví s freudovskou motivací vždycky, když je na záchodě, a vzpomeneme-li si, jak výrazně se Havel ve své poslední hře *Odcházení* přihlásil k inspiraci Antonem Pavlovičem Čechovem, snadno nás napadne souvislost s Čechovovými *Třemi sestrami*: mladé ženy ze zatuchlého maloměsta touží po začátku nového, lepšího života odchodem do světácké Moskvy, ale samozřejmě se tam nikdy nevypraví.

Závěr hry ukazuje spojitost absurdního dramatu se syrovou realitou: ke skutečnému sblížení Vaňka a sládky nedojde (kdyby ano, byl by to nesnesitelný kýč). Sládek na všechno to, co si uvědomil, zapomene, až se vyspí z pivního opojení, a všechno pojede pořád dál ve starých kolejích – což demonstrovuje poslední scéna, v níž se hra ionescovsky vrací jakoby na začátek. Navíc je tu ovšem Vaňkova drsná poznámka: ve společnosti takto rozložené prostě nelze vidět světlo na konci tunelu.

Havlova Audience může být – čtyřicet let po svém vzniku – také příležitostí k úvaze nad **dnešním vytvářením havlovského mýtu**. Z různých důvodů se stalo, že Havel je dnes posmrtně prezentován jako symbol té části české pravice, která se sama považuje za středovou, kulturně vytříbenou společenskou sílu, jež však k obyčejným lidem, tvořícím většinu národa, přistupuje buď s pohrdavým odporem (kvůli jejich politickým preferencím a životnímu stylu), nebo s blahosklonnou dobročinností. Dramatický dialog disidenta Vaňka se sládkem ovšem ukazuje, že Havel stál vysoko nad tímto schematickým nazíráním našeho světa.